

Hjem > Promilleafgiftsfonden > 2013 > Bæredygtige produktionsstrategier > Driftsgrensanalysen som screening af grovfoderøkonomien

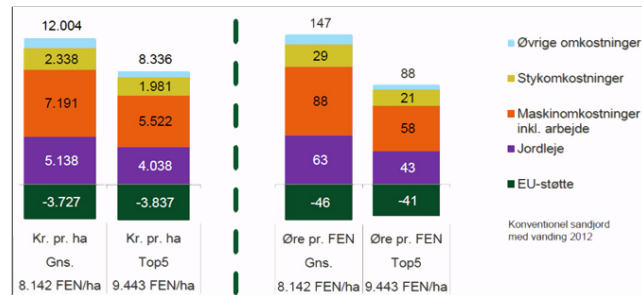
Driftsgrensanalysen som screening af grovfoderøkonomien

Driftsgrensanalysen har vundet stor udbredelse i de seneste år. De umiddelbare fordele ved driftsgrensanalysen er, Promilleafgiftsfonden for landbrug at den giver en hurtig og anvendelig screening af økonomien i hver enkel driftsgren.

Denne artikel giver indblik i anvendelsen af driftsgrensanalysen med eksempel-resultater fra kvægklyngebedrifternes 2012-resultater.

Som mælkeproducent giver driftsgrensanalysen mulighed for at sætte fokus på driftsgrenene – mælkeproduktion og grovfoder – hver for sig.

Driftsgrensanalysen for grovfoder giver overblikket over hovedelementerne i grovfoderets fremstillingspris, som det er vist i figur 1.

Figur 1. Hovedelementerne i fremstillingsprisen for grovfoder

Med driftsgrensanalysen er der således primært fokus på:

- Udbytte
- Stykomkostninger
- Maskinomkostninger
- Jordleje (og EU-støtte)

Disse områder udgør tilsammen økonomien i grovfoderproduktionen, og er dermed en del af det nødvendige grundlag for at kunne træffe beslutninger om fremtidens foderforsyning på bedriften.

Driftsgrensanalysens resultater stammer direkte fra årsrapporten, og der er således god mulighed for høj validitet i tallene. Validiteten baseres på, at årsrapporten som udgangspunkt medtager alle omkostninger, og at de omkostninger som systemisk undlades (ejerløn og forrentning af egenkapital) indarbejdes i driftsgrensanalysen.

Driftsgrensanalysen trin for trin

Anvendelsen af resultaterne afhænger dog ikke alene af, at driftsgrensanalysen er lavet efter ensartede principper med benchmarking for øje.

Udbyttet af driftsgrensanalysen har flere trin.

Det første mål for driftsgrensanalysen er, at mælkeproducenten skal kunne sætte tal på sin egen grovfoderproduktion, og dermed bedre forholde sig til konsekvenserne af de valg der er truffet. Det drejer sig primært om at få sat tal på omkostninger og udbytter, så mælkeproducenten bliver præsenteret for den faktiske pris for det dyrkede (og opfodrede) grovfoder. Den faktiske pris vil næsten altid være forskellig fra den vejledende interne overførselspris, der anvendes som referencepris i kortperiodiske opgørelser.

Det at anvende en standardiseret pris ved benchmarkingopgaver giver nogle muligheder i databehandlingen, som man har gavn af. Det er dog meget vigtigt, at det ikke efterlader landmanden i en situation, hvor han forventer, at grovfoderet altid produceres til den vejledende interne pris.

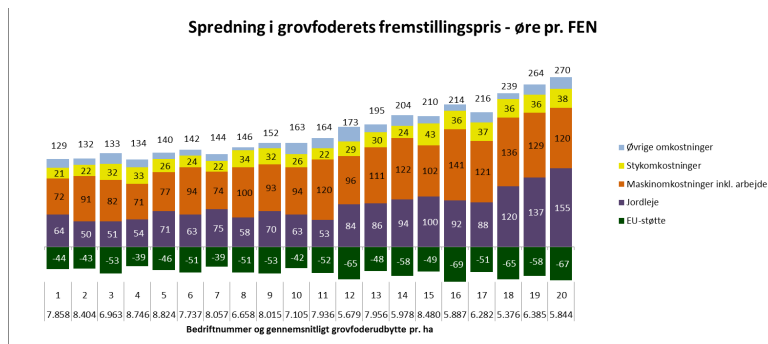
Forskellen mellem den vejledende pris og den faktiske fremstillingspris er derfor særdeles relevant. I en situation hvor man overvejer, om der skal ske ændringer i grovfoderets andel af den samlede markplan, vil det være relevant at anvende princippet fra optimeringsprisen, hvor jordlejeelementet udgøres af dækningsbidrag II (efter arbejds- og maskinomkostninger) fra den alternative afgrøde på ejendommen.

Udbredelse og anvendelse

I 2012 er der blevet udarbejdet ca. 900 driftsgrensanalyser for grovfoderproduktion – 60 af disse bedrifter er blevet præsenteret i hæftet Business Check Kvæg. Bedrifterne i Business Check hæftet er spredt udover hele landet, og udvælgelsen er baseret på at vise spredningen i resultater inden for de grupper, som datasættet opdeles i:

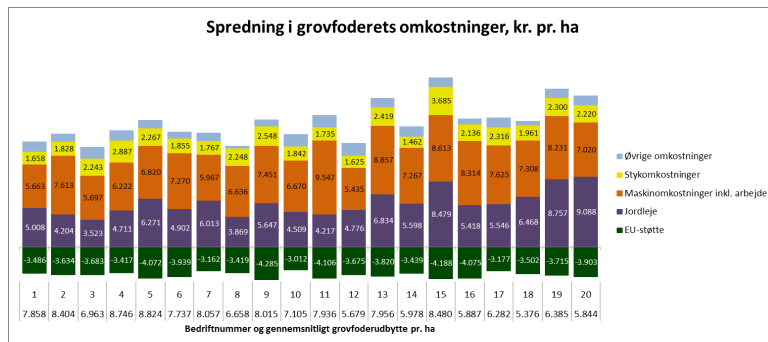
- Primær lerjord
- Primær sandjord med vanding
- Sandjord uden vanding
- Økologisk sandjord

I 2012 er der også lavet driftsgrensanalyser på bedrifterne fra "kvægklyngerne". Kvægklyngerne er 24 bedrifter, som har deltaget i fodringsforsøg, hvor der blandt andet er undersøgt mulige sammenhæng mellem slætstrategi og mælkeydelse. Ud af de 24 bedrifter er der lavet driftsgrensanalyser for 20 af bedrifterne. Disse 20 mælkeproducenter har sat tal på grovfoderproduktionen, og totalt set svinger fremstillingsprisen mellem 129 og 270 øre pr. FEN. Det samlede billede er vist i figur 2.

Figur 2. Fremstillingspris for grovfoder – Kvægklyngerne 2012

Der er udelukkende tale om konventionelle bedrifter, og det ses tydeligt, at de individuelt beregnede fremstillingspriser afviger meget på tværs af bedrifterne, og dermed også, at en vejledende pris ganske vist egner sig til at ensarte priserne, men på ingen måde at beskrive omkostningerne til fremstilling af grovfoder på en konkret ejendom. Udbyttet er en væsentlig faktor i fremstillingsprisen, mens vurderingen af omkostningerne oftest foregår pr. ha. Derfor er værdierne pr. FEN fra figur 2 vist i figur 3, hvor de er opgjort i kr. pr. ha.

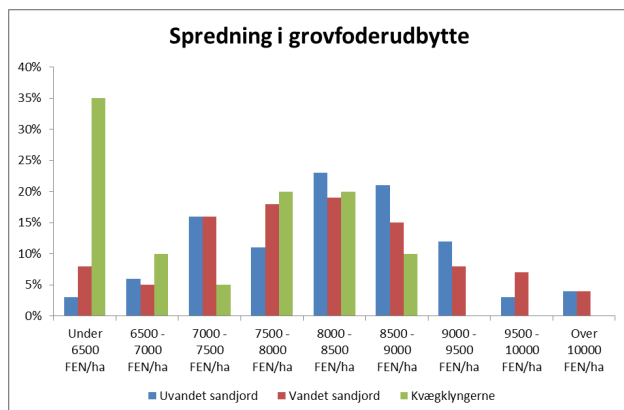

Figur 3. Spredning i grovfoderets omkostninger, kr. pr. ha – Kvægklyngerne 2012

Spredning i udbytte

Bedrifterne i kvægklyngerne er primært placeret på uvandet sandjord, der er dog enkelte bedrifter, der har mulighed for at vande. I figur 4 er spredningen af grovfoderudbyttet for bedrifterne i kvægklyngerne sammenlignet med grupperne af henholdsvis uvandet og vandet sandjord fra Business Check Kvæg 2012.

Grovfoderudbyttet svinger for kvægklyngebedrifterne mellem 5.400 og 8.800 FEN/ha. I figur 4 ses det, at kvægklyngerne har en overrepræsentation af bedrifter med udbyttet under 6.500 FEN/ha. Med et datasæt på 20 observationer, som ikke er udvalgt på basis af jordtype og udbytteforhold, er det ikke voldsomt overraskende, at en sådan fordeling kan forekomme. Det er ikke så meget forskellen i fordelingen, der er interessant. Det der er interessant er at sætte tal på det aktuelle udbytte og undersøge, hvilke muligheder der er for at øge udbyttet, og hvilke konsekvenser det i givet fald vil få for fremstillingsprisen.

Figur 4. Spredning i grovfoderudbytte. Kvægklyngerne sammenlignet med grupper fra Business Check Kvæg 2012

Stykomkostninger

Hvis man retter fokus mod stykomkostningerne ses det, at disse varierer mellem 21 og 43 øre pr. FEN – med et gennemsnit på 27 øre. Inden for de 4 bedrifter med den laveste fremstillingspris, er der to bedrifter med 21-22 øre, og to der ligger på 32-33 øre. Til sammenligning har de fire bedrifter med den højeste fremstillingspris, stykomkostninger mellem 36 og 38 øre pr. FEN. Dette eksempel viser, at det således ikke udelukkende er ensidig fokus på at reducere stykomkostningerne, som fører til den laveste fremstillingspris.

Maskin- og arbejdsomkostninger

En omkostningspost, der som udgangspunkt er mere fleksibel end jordlejen, er maskin- og arbejdsomkostninger. Blandt de 20 bedrifter varierer disse omkostninger mellem 71 og 141 øre pr. FEN. For at sætte dette tal i perspektiv, er der bedrifter, der har omkostninger til arbejde og maskiner, som er væsentligt højere end den samlede fremstillingspris for de bedrifter som klarer sig bedst. Maskin- og arbejdsomkostningerne er den største

enkeltpost i fremstillingsprisen og udgør for de fleste bedrifter 55-65 % af de samlede omkostninger. For den enkelte mælkeproducent er viden om, hvor meget maskin- og arbejdsomkostninger udgør af den samlede fremstillingspris primært en oplysning, der kan anvendes til at vurdere eget niveau i forhold til andres. Dog er det ikke givet, at et niveau af maskinomkostninger pr. FEN på en enkelt ejendom er direkte sammenligneligt med andre ejendomme. Bonitet og arrondering er væsentlige forhold som adskiller bedrifterne, og det er ligeledes forhold som ikke umiddelbart står til at ændre i forsøget på at reducere maskin- og arbejdsomkostninger.

Jordleje

Jordlejen, der består af en beregnet forrentning af ejet jord tillagt den aktuelle forpagtningspris for forpagtede arealer, er til gengæld en væsentlig kilde til variationen mellem bedrifterne. Ved vurdering af jordlejen i det enkelte år giver det mest mening at korrigere jordlejen med den aktuelle EU-støtte – der i figur 2 er blokken under 1. akse. Dette omtales i det efterfølgende som "nettojordlejen". For de 20 bedrifter er den gennemsnitlige nettojordleje på 18 øre pr. FEN, og den varierer mellem -2 og 89 øre pr. FEN. Negativ nettojordleje optræder for en enkelt bedrift, som modtager mere i EU-støtte pr. ha, end der er omkostninger til forrentning og forpagtning.

Der kan argumenteres for, at der på kort sigt ikke er ret meget at gøre ved nettojordlejen, da jorden er en nødvendig ressource for at kunne avle foder og udbringe gylle.

Uanset denne argumentation er det vigtigt for enhver mælkeproducent at have kendskab til de væsentligste omkostninger i produktionen. For de mælkeproducenter hvor nettojordlejen overstiger 30 øre pr. FEN er det i særlig grad nødvendigt at sætte fokus på dette tal hurtigst muligt. Blandt de 20 bedrifter er der 8, som har en nettojordleje højere end 35 øre pr. FEN og 4, hvor den er højere end 50 øre.

For de bedrifter der har en væsentlig andel af markplanen på forpagtede arealer, sender dette et signal om, at det kan være nødvendigt at revurdere afkastet fra markdriften, og dermed også betalingsevnen for forpagtningerne. Analysens resultater er baseret på den gennemsnitlige jordleje, og de "håndtag" der er at stille på er således; bedriftens jordpris, gennemsnitlig rente og aktuel forpagtningspris.

Forpagtningsprisen er selvsagt det første emne der kommer på bordet, da der er en bortforpagter at forhandle med.

Bedriftens gennemsnitlige rente kan der i princippet også forhandles om, men uagtet muligheden må man som landmand erkende, at renteniveauet kun er muligt at påvirke i begrænset omfang, mens jordens værdi til gengæld afhænger af renteniveauet.

At handle med sig selv om hvad jorden skal stå til i regnskabet, og reducere fremstillingsprisen ved at sænke jordprisen er ikke i sig selv værdiskabende. Hvis man er i den situation, at jordlejen er høj, og at det primært skyldes en høj jordværdi (og en høj rente), så tvinger man samtidig også sig selv til at lave en vurdering af, om den aktuelle produktion på jorden kan skabe et afkast der står i rimeligt forhold til jordens værdi. Hvis det ikke er tilfældet, har man som landmand en bunden opgave i at lave et eftersyn af den aktuelle forrentning.

Den indledende øvelse i vurdering af jordlejen, går på at korrigere for EU-støtten, og dermed vurdere nettojordlejen. EU-støtten er vidt forskellig mellem producenter, og støtten er kun fast inden for en given reformperiode. Dermed er en høj EU-støtte på arealet her og nu en væsentlig værdi, men på længere sigt hører det med til historien, at det også er et risikoelement, da en omlægning af støtten kan få store konsekvenser for økonomien.

Driftsgrensanalysen giver som ovenfor beskrevet en mulighed for at sammenligne væsentlige omkostningsposter i grovfoderproduktionen. For bedrifterne i kvægklyngerne har driftsgrensanalysen givet et kort overblik over store forskelle i fremstillingsprisen, der stammer fra både omkostninger og udbytter.

Læs mere om specifik afgrødeøkonomi [her](#)